

Innspill til Kvalitetsutvalget fra Institutt for helse, miljø og likeverd (HEMIL)

HEMIL er ansvarlig for undersøkelsen «Helsevaner blant skoleelever. En flernasjonalt WHO-undersøkelse» og ble i kraft av denne rolle invitert til å delta på innspillsmøtet 25. oktober kl 9-11. Undertegnede er prosjektleder og representerte undersøkelsen og instituttet på møtet.

Utvalget ber om innspill på følgende tre problemstillinger, der foreldre var løftet frem spesielt i forkant av møtet og er derfor tatt inn i den første problemstillingen utvalget ber om innspill på.

1. Hvilket informasjonsbehov har foreldre, lærere, skoleledere, skoleeiere og nasjonale myndigheter for å vurdere tilstanden og utvikle kvalitet i skolen?

Foreldre, lærere og skoleledere vil i stor grad ønske informasjon og analyser knyttet til enkeltelever og klasser, mens skoleeiere og nasjonale myndigheter i større grad ønsker å studere aggregerte data på kommune og nasjonalt nivå. Systematisk informasjonsinnhenting og vurdering er avgjørende for å kunne vurdere effekten av læringstiltak og rammefaktorer for læring og ikke bare den enkelte elevs læring. I høyere utdanning legges det i økende grad vekt på at undervisere skal dokumentere utvikling i sin undervisningskompetanse over tid. Noe tilsvarende kan være relevant for skolen å integrere i vurderingsarbeidet, dvs at tilstandsvurdering ikke bare har fokus på elevens kompetanse, men også på lærers tilrettelegging av elevenes læring. Skal en slik tilnærming lykkes, er det vesentlig at det ikke blir en kontrollfunksjon av lærernes innsats, men inngår i kontinuerlig etter- og videreutdanningstilbud for lærere.

2. Har dere synspunkter på hvordan eksisterende prøver, brukerundersøkelser, verktøy og datakilder støtter disse behovene?

På Utdanningsdirektoratets sider gis en oversikt over nasjonale prøver, type brukerundersøkelser og analysemuligheter knyttet til nasjonale prøver og elevundersøkelsen. Det lages også årlige deskriptive oversiktsrapporter over resultatene fra de nasjonale prøvene og elevundersøkelsen, der det noen år også inkluderes resultater fra lærer- eller foreldreundersøkelsen. Resultatene settes i liten grad inn i kontekst knyttet til lokale, regionale eller nasjonale tiltak og satsinger, eller anbefalinger for fremtidige tiltak. Det ville være interessant å se utvikling av handlingsplaner på både nasjonalt og regionalt nivå, med særlig vekt på lederstøtte og kompetanseutviklingstiltak for lærere. Det ligger et slikt tiltak på nettsiden, men innholdet er ikke tilgjengelig.

Videre vil vi anbefale å gjøre relevante forskningsresultater fra nasjonal og internasjonal forskning tilgjengelig for lærere og skoleledere gjennom korte oppsummeringer av hovedfunn og henvisning til originalartikkel. Slik kan det stimuleres til en kultur i norske skoler der lærere og skoleledere får tilgang til og aktivt forholder seg til ny forskning som publiseres. For barnehagefeltet ser magasinet «Vetuva» ut til gi lett tilgjengelige oppsummeringer av relevant barnehageforskning. Noe tilsvarende kan gjerne lages for

grunnskolen, og det anbefales å vurdere utgivelse 3-4 ganger i året for å holde interessen for forskning oppe gjennom hele skoleåret.

Videre vil systematisk tilgjengeliggjøring av resultater fra skolebasert forskning være viktig å inkludere i satsningen Desentralisert kompetanseheving (Dekomp) der skolene skal bli mer forskningsbasert i deres utviklingsarbeid. Tilgjengeliggjøring av nyere forskningsresultater kan være et viktig bidrag for skolene til å etablere forskningsbaserte utviklingsprosjekter på den enkelte skole og gjennom kommunale og regionale satsinger.

Titlene som i dag gis på nettsiden under «Tall for forskning» gir forventninger om å finne mer enn tall og forskning enn det som Utdanningsdirektoratet selv har vært med å samle inn eller finansiere. Dette gjelder titlene:

- Forskning og annet kunnskapsgrunnlag
- Statistikk
- Finn forskning og statistikk

Her vil det være muligheter for å henvise til kunnskapsoppsummeringer og søkemotorer for nasjonale og internasjonal utdanningsforskning. Mer aktiv bruk av publikasjonene fra Kunnskapssenteret ved UiS kan også være relevant å vurdere.

Fra nettsiden fremgår det at det ligger ute støttemodeller for gjennomføring av foreldreundersøkelsen. Her presenteres gode tilnærminger til diskusjon og engasjering av foreldrene.

Noe som bør vurderes, er å vie større oppmerksomhet på nettsiden knyttet til analyse av mobbedata på klasse/skolenivå. Dette er sensitive tema der personvern fort utfordres. Disse vurderingene må likevel ikke komme i veien for skolens ansvar knyttet til å identifisere mobbing og sette inn relevante tiltak.

3. Hva vurderer dere som de viktigste styrkene, utfordringene og dilemmaene med kvalitetsvurderingssystemet slik det er i dag?

Når det gjelder elevundersøkelsen, er det relevant å vurdere hva resultatene bidrar med årlig, særlig på fylkesnivå og nasjonalt. Variablene dekker i stor grad fenomen som det tar flere år å endre og resultatene er også stabile. Som alternativ til årlig gjennomføring, kan det vurderes å gjennomføre undersøkelsen hvert tredje år og da gjennomføre større undersøkelser knyttet til læringsmiljø i samarbeid med ett eller flere forskningsmiljø. En slik tilnærming vil gi rom for større dybde og mer innsikt i elevers læringsmiljø og også bidra med forskningsdata som kan publiseres og deles med skole-Norge og internasjonalt. Ved at elevundersøkelsen gjennomføres sjeldnere, gir det også rom for at skolene har kapasitet til å følge opp henvendelser fra forskningsmiljøer som ønsker å samle inn data gjennom skolen. I dagens situasjon er det slik at skolene og skoleledere hyppig forventes å svare på undersøkelser i regi av Utdanningsdirektoratet, da ender de opp med å avslå henvendelser fra eksterne som ønsker å gjennomføre undersøkelser

blant elever, lærere eller skoleledere. I studien «Helsevaner blant skoleelever. En flernasjonalt undersøkelse» har vi erfart denne utviklingen etter at Elevundersøkelsen og nasjonale prøver ble innført. Vi samler inn landsrepresentative data hvert fjerde år blant 11-, 13- og 15-åringer (6., 8. og 10. klasse). Dette er data som brukes av helsemyndighetene til å utvikle politikk og tiltak som kan fremme barn og ungdoms helse, helsevaner og trivsel. Siden 1994 har vi studert skolen som elevenes arbeidsmiljø og gått i dybden på å forstå hvordan læringsaktivitet i klasserommet henger sammen med både skoletrivsel og skoleprestasjoner. Disse dataene vurderer vi er interessante for norsk skole. For oss er det derfor en stor utfordring å få et landsrepresentativt utvalg når over halvparten av utvalget opplever at de ikke har kapasitet til å delta i undersøkelsen fordi de har mange konkurrerende henvendelser.

For å sikre at skolesektoren får tilgang til interessante og relevante forskningsresultater, oppfordrer vi Kunnskapsdepartementet til å henvende seg til de største forskningsmiljøene som samler inn data via klasserommet, slik at det kan bli en koordinering av datainnsamlingen. Slik kan departementet og direktoratet få tilgang til viktig kunnskap om grunnskolen og videregående skole uten at de selv står for datainnsamlingen.

Norge deltar i 10 internasjonale undersøkelser der det trekkes utvalg av skoler som skal delta. Det påpekes på nettsiden til Utdanningsdirektoratet at det er obligatorisk for både skoler og elever å delta i undersøkelsen og at det derfor ikke er nødvendig å hente inn samtykke fra elever og foreldre. Det er ikke redegjort for personvernforordningen som støtter en slik praksis. Den bør fremgå på siden. Det samme gjelder formuleringene om at det er obligatorisk for elever å delta. Gitt at dette er deltakelse i forskningsprosjekter, er det i henhold forskningsetiske prinsipper et krav om at deltakere skal samtykke til å delta i undersøkelser som inngår i forskningsprosjekt. Igjen bør denne praksisen kvalitetssikres opp mot forskningsetiske prinsipper.

Når det gjelder de internasjonale undersøkelsen, vil vi også oppfordre til at norske forskningsmiljøer inngår i studiene, om det ikke allerede er på plass.